

STRATEGJIA LOKALE PËR MBROJTJEN NGA HIV NË **KOMUNËN E TETOVËS** PËR PERIUDHËN 2016 - 2020

Komuna e Tetovës, 2016

NUK KA ARSYETIM NËSE I SHUAJMË PROGRAMET MË TE CILAT SHPËTOHEN JETË

Ky publikim është përgaditur me ndihmën e Unionit Evropian. Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi vetëm e HOPS – Alternativë për jetë të shëndoshë Shkup dhe në asnjë mënyrë nuk reflekton opinionin e Unionit Evropian.

Ky publikim është përgatitur në kuadër të projektit “Parandalimi i HIV dhe përdorimi i drogave ndërmjet qytetarëve të zonave kufitare”, i financuar nga Unioni Evropian përmes Instrumentit për ndihmë para aderimit; Komponenti 2: Programi për bashkëpunim ndërkuftar. Strategjia dhe plani i veprimit janë propozim dokumente të përpiluara nga HOPS – Mundësi për jetë të shëndetshme Shkup dhe ende nuk janë zyrtarisht të miratuara nga Këshilli I vetëqeverisjes lokale.

STRATEGJIA LOKALE PËR MBROJTJEN NGA HIV NË KOMUNËN E TETOVËS PËR PERIUDHËN 2016 - 2020

Komuna e Tetovës, 2016

Botues

Komuna e Tetovës
Departamenti i Marrëdhënieve me Publikun
Departamenti i mbrojtjes sociale, të fëmijëve dhe i kujdesit shëndetësor

Për Botuesin

Teuta Arifi, Kryetare e komunës së Tetovës

Titulli

Strategjia lokale për parandalimin e HIV-it në komunën e Tetovës për periudhën nga viti 2016 deri në vitin 2020. Planet e veprimit për vitin 2016 dhe 2017 për të arritur strategjinë lokale për parandalimin e HIV-it në Tetovë për periudhën nga 2016 në 2020.

Korrekturë

Vesna Kostoska

Dizajni

Zharko Stojanovic

Shtyp

Polyesterday

E kuotoni këtë botim si më poshtë:

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека «Св. Климент Охридски», Скопје

616.98:578.828.7]-084(497.751)»2016/2020»

STRATEGJIA lokalë për mbrojtjen nga HIV në Komunen e Tetovës për periudhën 2016 - 2020. - Shkup : HOPS - opsione për jetë të shëndoshë, 2016. - 28 str. : tabeli ; 30 см

Публикацијата е во рамки на проектот: «Parandalimi i HIV dhe përdorimi i drogave ndërmjet qytetarëve të zonave kufitare». - Фусноти кон текстот

-- Plani i veprimit për mbrojtjen nga HIV të komunës së Tetovës për periudhën 2016 - 2017. - 40 str. : tabeli ; 30 см

ISBN 978-608-4701-28-6

а) Превенција од ХИВ - Акциски планови - Тетово - 2016-2020

COBISS.MK-ID 101890058

Në zhvillimin e strategjisë lokale për parandalimin e HIV-it në komunën e Tetovës për 2016 - 2020 dhe planet e veprimt për parandalimin e HIV-it në komunën e Tetovës kanë marrë pjesë:

Ekspert Grupi i punës:

1. Ahmed Qazimi - Shef i Departamentit për Çështje Publike të komunës së Tetovës
2. Vesna Avramoska - Departamenti i Marrëdhënieve me Publikun, Departamenti për fëmijë, kujdesin social dhe shëndetësor, Tetovë
3. Gezim Zejnli - Departamenti i Marrëdhënieve me Publikun, Departamenti për fëmijë, kujdesin social dhe shëndetësor, komuna e Tetovës
4. Ylberta Iseni - Departamenti i Marrëdhënieve me Publikun, Departamenti për fëmijë, kujdesin social dhe shëndetësor, komuna e Tetovës
5. Suzana Subashiq - IPSH Qendra e Shëndetit Publik Tetovë
6. Jovica Mitrevski - IPSH Qendra e Shëndetit Publik Tetovë
7. Sandra Çavdarovska - IPSH Qendra e Shëndetit Publik Tetovë
8. Olivera Cvetkoska – Qendra Ndër-Komunale për Qështje Sociale Tetovë
9. Elvir Alia - Qendra Ndër-Komunale për Qështje Sociale Tetovë
10. Aleksandar Kocevski - Departamenti i Psikiatrisë, Spitali Klinik Tetovë
11. Aleksandra Filipovic - Qendra për trajtimin e varësisë nga droga, Spitali Klinik Tetovë
12. Dalibor Smilevski - Departamenti i Psikiatrisë, Spitali Klinik Tetovë
13. Kadri Havziu - Departamenti i parandalimit, DPB Tetovë
14. Shemsi Sulejmani - DPB Tetovë
15. Angell Karapetrov - Këshilltar në Këshillin e Tetovës
16. Borisllav Pavloski - Asociacioni qytetar Qendra për zhvillimin dhe promovimin e jetës publike të Tetovës
17. Gjurgjica Filiposka - Asociacioni qytetar Qendra për zhvillimin dhe promovimin e jetës publike të Tetovës
18. Maria Isaevska Ristovska - Asociacioni qytetar Qendra për zhvillimin dhe promovimin e jetës publike të Tetovës
19. Sulejman Ismail - Asociacioni qytetar Qendra për zhvillimin dhe promovimin e jetës publike të Tetovës
20. Elena Mishevska - Asociacioni qytetar Qendra për zhvillim dhe integrim demokratik Tetovë
21. Katerina Spasovska - Klinika Universitare për sëmundje infektive

Trupi Koordinues për HIV/SIDA në komunën e Tetovës

1. Borisllav Pavloski -
Shoqata civile Qendra për zhvillimin e jetës publike të Tetovës

Përmbajtje

Shkurtesat	6
Hyrje	8
Programet për parandalimin e infeksionit HIV në komunën e Tetovës	9
Institucionet dhe organizatat që kryejnë ose mund të kontribuojnë në parandalimin dhe trajtimin e HIV/SIDA në komunën e Tetovës	10
Vizioni, Misioni dhe Vlerat	12
Fushat strategjike dhe objektivat	13
Zona Strategjike 1: Parandalim dhe krijimi i vetëdijes mbi HIV/SIDA dhe rreziqet e lidhura me popullatën lokale	13
Fushat e praktikës 1: Zhvillimi i vetëdijes në mesin e përgjithshëm të popullsisë që jeton ose qëndron në territorin e komunës së Tetovës	13
Fushat e praktikës 2: sensibilizimi i të punësuarve dhe të angazhuarve të cilët janë në institucionet që janë në kontakt me grupet/komunitetet më të prekura nga HIV/SIDA (punonjësit e shëndetësisë, punonjësit socialë, edukatorë, policisë)	13
Fushat e praktikës 3: sensibilizimi i gazetarëve dhe redaktorëve të gazetave	13
Zona Strategjike 2: HIV/SIDA në mesin e grupeve/komuniteteve më të prekura nga HIV/SIDA	13
Fushat e praktikës 1: HIV/SIDA në mesin e njerëzve të cilët injektojnë droga	13
Fushat e praktikës 2: HIV/SIDA në mesin e punëtorëve të seksit	13
Zonat e Praktika 3: Parandalimi i HIV/SIDA në mesin e meshkulve të cilët kanë seks me meshkuj	13
Fushat e praktikës 4: HIV/SIDA në mesin e të rinjve të moshës 15 deri në 29 vjeç	13
Fushat e praktikës 5: Parandalimi për njerëzit që jetojnë me HIV/SIDA	13
Fushat e praktikës 6: Testimi vullnetar dhe këshillimi, si masë kryesore për parandalimin dhe trajtimin e HIV/SIDA	13
Zona Strategjike 3: Bashkërendimi dhe bashkëpunimi	14
Plan i Veprimit	15
Sigurimi i fondeve dhe partneriteteve strategjike	16
Monitorimi dhe vlerësimi	17
Referencat	

Shkurtesat

HIV -	virus i mungesës së imunitetit njerëzor
SIDA -	sindromi i mungesës së fituar të imunitetit
PID -	personat që injektojnë drogë
PS -	Punëtoret e seksit
MSM -	meshkujt që bëjnë seks me meshkuj
LGBT -	lezbike, homoseksue, biseksual, transeksual
PQJHIV -	njerëzit që jetojnë me HIV
KVT -	këshillim vullnetar konfidencial dhe testimi HIV
IST -	Infeksionet seksualisht të transmetueshme
PV -	Plani i Veprimit
FP -	Fushat e praktikës (numri skaj akronimit shpjegon rendin e zonës strategjike)
ISHP -	Instituti i Shëndetit Publik të Republikës së Maqedonisë
QSHP -	Qendra për Shëndet Publik
QPS -	Qendra për Punë Sociale
ISHP -	Instituti i Shëndetit Publik
SHQ -	Shoqata qytetare
Fondi Global -	Fondi Global për të luftuar HIV/SIDA, Tuberkulozin dhe malarien
SHQ QZPJP Tetovë -	Asociacioni qytetar Qendra për zhvillimin dhe promovimin e jetës publike të Tetovës
HERA -	Edukim shëndetësor dhe Shoqatë për Hulumtime
HOPS -	Projekti për Opsione të Shëndetshme Shkup

1. Hyrje

Sipas Institutit të Shëndetit Publik të Republikës së Maqedonisë, rasti i parë i HIV është regjistruar në Maqedoni në vitin 1987. Duke filluar nga 1987 deri në muajin dhjetor të vitit 2015, kemi total prej 274 rasteve të regjistruara të HIV dhe AIDS.

Në rastet e shumta të të raportuarve është deklaruar se transmetimi ka ndodhur përmes marrëdhënies heteroseksuale.

Dominon prania e infeksionit në mesin e meshkujve dhe në grup moshën 30-39 vjet. Nga të regjistruarve, 75 njerëz kanë vdekur nga infektimi me HIV.

Nga numri i përgjithshëm i rasteve të HIV-it deri në fund të vitit 2015, 23 janë regjistruar në komunën e Tetovës, që përfaqëson grupin e dytë më të madh të rasteve të regjistruara në Republikën Maqedonia pas Shkupit.

Maqedonia është vend me prevalencë të ulët të infeksionit HIV apo e mbajtur nën 1% në popullatën e përgjithshme. Sipas Programit Kombëtar të HIV dhe AIDS në Republikën e Maqedonisë në vitin 2015 numri i njerëzve në Maqedoni të cilët jetojnë me HIV mbetet i ulët, duke përfshirë edhe komunitetet më të prekura.

Ajo që duhet të theksohet është rritja e dukshme në rastet e HIV-it, dmth numri i rasteve të reja të infektuar me HIV në vitet e fundit. Gjegjësisht, në vitin 2012 u regjistruan 23 raste të reja, 27 në vitin 2013, ndërsa në vitin 2014 arriti kulmin prej 39 rasteve të reja të infektimit. Është e rëndësishme për të nxjerrë në pah rritjen e personave të infektuar rishtazi midis popullsisë/komuniteteve kryesore, dmth nën-popullsinë e meshkujve që kryejnë seks me meshkuj me infeksion HIV në Maqedoni merr karakteristikat së epidemisë koncentruar.

Përpjekjet e përbashkëta dhe aktivitetet e shoqërisë dhe institucionet shtetërore civile janë bazë për mbajtjen e një normë të ulët të infektimit me HIV në Maqedoni. Për të koordinuar bashkërisht përgjigjet, dhe me qëllim të adresimit të sfidave që lidhen me HIV në Republikën e Maqedonisë, në kuadër të Ministrisë së Shëndetësisë u themelua një Komision Kombëtar multi-sektorial për HIV i përbërë nga përfaqësues të institucioneve relevante dhe organizatat e shoqërisë civile. Komisioni është përgjegjës për krijimin e politikave dhe prioritetëve kombëtare, hartimin e Strategjisë Kombëtare për HIV-AIDS dhe sigurimin e burimeve financiare për zbatimin e strategjisë. Përveç kësaj, Ministria e Shëndetësisë së Maqedonisë për çdo vit miraton një program për mbrojtjen e popullsisë nga HIV/SIDA që ofron fonde nga buxheti kombëtar.

Përgjigja kombëtare ndaj HIV-it në mënyrë më të organizuar në Maqedoni fillon të zbatohet në nëntor të vitit 2004, si rezultat i fondeve të siguruara nga Fondi Global për Luftën kundër SIDA, Tuberkulozit dhe Malaries. Programi menaxhohet nga Ministria e Shëndetësisë e Republikës së Maqedonisë, dhe zbatohet nga disa institucione shtetërore dhe organizatave përkatëse të shoqërisë civile. Mbështetja e aktivitetëve për HIV nga Fondi Global përfundon në fund të vitit 2016. Sipas marrëveshjes me Qeverinë e Republikës së Maqedonisë, në vitin 2017 këto aktivitete duhet të financohen nga buxheti kombëtar dhe buxhetet e njësive të qeverisjes vendore.

Ligji për Shëndetin Publik parashihet autoritet të gjerë të njësive të qeverisjes lokale në ruajtjen dhe promovimin e shëndetit. Qeveritë lokale kanë një detyrim për të krijuar këshilla për çështje të studimit të shëndetit publik dhe politikave në fushën e shëndetit publik, të përgatitur mendime, iniciativa dhe/ose propozime në organet e vetëqeverisjes lokale. Mënyra efektive për të ruajtur dhe për të promovuar shëndetin e popullatës me të njëjtin nen këmbëngul përforcimin e bashkëpunimit mes ministrive përkatëse, qeveritë lokale, biznesit dhe qytetarëve. Përgjegjësia për kujdesin shëndetësor të popullsisë së një-

sive të qeverisjes vendore janë të përcaktuara me nenin 22, paragrafi 1, Akti 9 të Ligjit për Vetëqeverisje Lokale. Dhe kuadër të Strategjisë kombëtare për parandalimin e HIV parashikohet kyqje nga pushteti lokal në krijimin dhe përgjigjes kombëtare ndaj HIV-it.

Planifikimi i aktiviteteve aktuale për parandalim të HIV/SIDA në vend është kryer në nivel qendror, dhe në pjesën e implementimit janë përfshirë institucionet qeveritare dhe joqeveritare dhe organizatat, kryesisht qendrat shëndetësore publike, dhe shoqatat qytetare lokale të mbuluara nga programi i Fondit Global për HIV/SIDA, malaria dhe tuberkulozi të drejtuar nga Ministria e Shëndetësisë.

Objektivi kryesor i strategjisë lokale për HIV/SIDA në komunën e Tetovës është që të sigurojë një program për parandalimin e HIV-it në komunën e Tetovës, dhe në këtë mënyrë të mbajë prevalencë të ulët të HIV-it në mesin e popullatës përmes qasjes të organizuar, të koordinuar dhe gjithëpërfshirëse nga ana e parimit të përgjegjësisë përmes aktiviteteve të veçanta të përbashkëta.

Sipas nevojës për të mbrojtur popullatën lokale nga HIV, komuna e Tetovës miratoi rregulloret dhe mundësitë për përfshirjen e pushtetit lokal në mbrojtjen e shëndetit publik ekzistues, dhe në mënyrë të veçantë vendosi të miratojë Strategjinë Lokale për HIV/SIDA në qytetin e Tetovës për periudhën prej 2016 deri 2020. Për të arritur strategjinë lokale u hartuan Planet e Veprimit për vitin 2016 dhe 2017

PROGRAMET PËR PARANDALIMIN E INFEKSIONIT HIV TË KOMUNËS SË TETOVËS

Komuna e Tetovës njih shëndetin si një prioritet. Në këtë drejtim e perceptuar rrezikun e përhapjes së infeksionit HIV sidomos në mesin e popullatave më në rrezik, dhe nga atje nevoja për të zbatuar masat parandaluese për të mbajtur një prevalencë të ulët të HIV në nivel komunal.

Duke treguar përgjegjësi ndaj ruajtjen e shëndetit të popullsisë dhe parandalimin e HIV, komuna e Tetovës ka miratuar dokumentet e mëposhtme:

1. Strategjia lokale dhe Plani i Veprimit për parandalimin e problemeve me drogën dhe HIV/SIDA në mesin e të rinjve më në rrezik dhe qytetarëve të Tetovës për periudhën 1 janar 2009 - 31 dhjetor 2013

2. Plani i veprimit për qëndrueshmërinë e HIV/SIDA, hepatit dhe tuberkulozit të cilat janë zbatuar në komunën e Tetovës për periudhën 1 janar 2014 - 31 dhjetor 2016

Programet ekzistuese për parandalim të HIV-it në komunën e Tetovës:

1. PROGRAMI: QENDRA PËR REDUKTIMIN E DËMEVE NGA PËRDORIMI I DROGËS

SHQ QZPJP Tetovë Tetovo zbatimon këtë program prej vitit 2008

Ekipi i punuar në këtë program përbëhet nga: koordinatori, punëtorët në terren, mjek, punonjës social dhe një avokat.

Programi përfshin:

Puna në terren: : Kontakti i drejtpërdrejtë me klientët në vende të hapura, apartamente, shtëpi, kafene, parqe, stadione dhe vende të tjera për shkëmbimin e pajisjeve sterile injektuese, furnizime mjekësore dhe vegla. Pastrimi i gjilpërave të përdorura në lokacione të njohura, mbi 80% e pajisjeve e përdorura kthehen në spital, duke ndarë kazanët e veçanta për pajisjet që përdoren nga njerëzit me injektim në apartamente private dhe shtëpi.

Qendra çdo ditë është vizituar nga 5-7 klientë, ku përdoruesit marrin shërbime falas sociale, mjekësore dhe ligjore, ndahen fletushka arsimore - informative, dhe ofrohen këshilla dhe rekomandime të mëtejshme.

Shërbimet Mjekësore: Pritje të përdoruesve, kujdesin e tyre mjekësore dhe ndihmës të parë: pastrim i plagave, veshje me krema antibiotika, pluhurat dhe sprje, dhe bërja e dresimit, referim në institucionet përkatëse shëndetësore, për shërbime në departamentet përkatëse në Spitalin Klinik të Tetovës, ASHAM, Klinikën GEH të Shkupit, rekomandim për terapi me antibiotikë në konsultim me mjekun dhe këshilla dhe shërbime të tjera.

Puna sociale: Ndhimë përdoruesve në rivendosjen e tyre përmes komunikimit të drejtpërdrejtë me të gjitha institucionet që mund të ndihmojnë në uljen dhe trajtimin e përdoruesve ekzistues dhe të rinj të drogës, institucionet sociale dhe shëndetësore dhe institucioneve të tjera, informacione, ndihmë dhe ofrim të kartave shëndetësore falas , informacion mbi ofrimin e ndihmës sociale dhe ligjore, dokumentet e identifikimit, vizita tek përdoruesit dhe shoqërimi tek institucionet përkatëse.

2. PROGRAM: MBËSHËTETJE PËR PUNONJËSET E SEKSIT

SHQ QZPJP Tetovë filloi të zbatojë këtë program nga janari 2014.

Ekipi që punon në këtë program përbëhet nga: koordinatori, punëtorët në terren, mjek, punonjës social dhe një avokat.

Programi përfshin:

Puna në terren: Kontakt i drejtpërdrejtë në kafene, strip bare, apartamente private dhe shtëpi, shpërndarje e prezervativëve, lubrifikantë dhe materiale informuese, informacione për klientët në lidhje me PS për Aktivitetet e programit të drejtuara në lidhje me HIV/SIDA dhe hepatiti dhe përdorimin e llojeve të ndryshme të kontraktivëve, informacion për pasojat e përdorimit dhe keqpërdorimit të llojeve të ndryshme të drogave, ndarjen e ageve dhe shiringave sterile. Puna në terren bazohet në vendndodhjen e objekteve në dispozicion dhe shpërndarje në përgjithësi në 3 vende: urbane, suburbane dhe rurale.

Aktivitetet në qendrën e kujdesit ditor: qendra është vizituar nga një mesatare prej 5-7 vajzave në muaj, ose 30-50 vajza në vit, qendra siguron informacion dhe këshilla për marrjen e mirëqenies sociale, sigurimit shëndetësor, dokumente për identifikim personal, procedurat e ndërmjetësimit Vizita e përbashkët me klientët në institucionet qeveritare dhe joqeveritare, ekzaminime falas gjinekologjike, ndihmë juridike falas dhe mbajtjen e punëtorive edukative mbi tema të ndryshme dhe punëtorive kreative.

3.PROGRAMI: KËSHILLIM DHE TESTIM KONFIDENCIAL DHE VULLNETAR PËR HIV/ SIDA DHE HEPATITIT B DHE C

SHQ QZPJP Tetovë kryerjen e këtij aktivitetie filloi në 2009 në partneritet si pjesë e një programi të koordinuar nga SHQ HERA - Shkup

Ekipi që punon në këtë program përbëhet nga: koordinatori, punëtorët në terren, këshilltarët dhe laborant.

Programi përfshin:

Një herë ose dy herë në muaj në një vend të veçantë në Tetovë punon një furgon i pajisur me një laborator ku këshilltari trajnon dhe këshillon para dhe pas testeve laboratorike.

Operacioni stacionar: CNSH Tetovë nëpërmjet stafit të saj të trajnuar në ambientet e saj bën stacionare falas, këshillim dhe testime vullnetare për HIV/SIDA dhe hepatitit B dhe C.

Përdoruesit regjistrohen me kode. Ajo punon me teste të shpejta, të cilat për një periudhë të shkurtër kohe (10-15 min.) jep rezultatet.

Program implementohet nga SHQ QZPJP Tetovë në bashkëpunim me OJQ HERA Shkup dhe Qendra për shëndet publik - Tetovë.

4. PROGRAMI: KLINIKË MOBILE PËR SHËNDETIN SEKSUAL DHE RIPRODHUES

SHQ QZPJP Tetovë kryen këtë aktivitet prej 2013 në partneritet si pjesë e një programi të koordinuar nga SHQ HERA - Shkup

Ekipi i punësuar në këtë program përbëhet nga: koordinatori, punëtorët në terren, një gjinekolog dhe një infermier.

Programi përfshin:

Qëllimi i këtij programi është të përmirësojë aksesin dhe cilësinë e shërbimeve në fushën e shëndetit seksual dhe riprodhues në mesin e vështirë për të arritur nga popullata, përdoruesit intravenozë të drogës, punonjëset e seksit, dhe gratë nga zonat rurale të cilët kanë qasje të kufizuar ose nuk kanë qasje në shërbime për SRH në institucionet shëndetësore të komunitetit.

Nëpërmjet klinikës mobile SRH ofron kujdes falas gjinekologjik dhe dermatologjik, Pap Test, duke përfshirë diagnozimin, trajtimin dhe parandalimin e transmetimit të infeksioneve seksualisht të transmetueshme (IST), testimit HIV, kontraceptivëve dhe prezervativëve.

Përdoruesit regjistrohen me kode. Një pjesë të rezultateve të testit shpallen menjëherë, ndërsa për pjesën tjetër të testeve, pritet në një maksimum prej dy javësh.

Programi implementohet nga SHQ QZPJP Tetovë në bashkëpunim me OJQ HERA Shkup dhe Spitalin Klinik të Tetovës.

5. PROGRAMI: DOTS NDËRHYRJET NË RM - TUBERKULOZI DHE HIV/SIDA

SHQ QZPJP Tetovë zbaton këtë programi prej vitit 2013 në bashkëpunim me OJQ HOPS Shkup

Ekipi i punësuar në këtë program përbëhet nga: koordinatori, punëtorët në terren dhe këshilltarët.

Programi përfshin:

Zbatimi i arsimit për tuberkuloz dhe HIV/SIDA.

Arsimimi është projektuar kryesisht për përdoruesit e drogës dhe të afërmit (partnerë, anëtarë të familjes së afërt dhe miqtë e tyre) dhe kanë për qëllim që të njihen me informata themelore për TB lidhur me HIV/SIDA, opsionet e trajtimit dhe trajtimin.

Përdoruesit regjistrohen me kode. Në kuadër të ligjëratave, pjesëmarrësve ju ndahen pako higjieniko - ushqimore.

5. PROGRAMI PËR TRAJTIMIN ZËVENDËSUES DHE MBËSHTETJE PSIKOSOCIALE PËR PID

Programi zhvillohet në kuadër të Qendrës për trajtim të varësisë nga përdorimi i drogës që është në repartin psikiatrik të spitalit klinik - Tetovë.

Në qendër ka një ekip i personelit mjekësor (mjek, infermiere), psikolog dhe punonjës social

Programi përfshin:

Përgatitja dhe dhënia e terapisë zëvendësuese, monitorimin e pacientëve për trajtim, korrigjimi i dozave përkatëse, informacione mjekësore dhe këshillim, vlerësimi psikiatrik dhe psikologjik, ndërhyrjes verbale, këshillimit psikoterapik, testimin psikologjik dhe shërbime nga një punonjës social.

Në vitin 2013, programi filloi me 86 persona në trajtim (76 meshkuj/10 femra 10), prej të cilëve 61 ishin nga komuna e Tetovës, e të tjerët nga rajoni. Pacientë të ri që marrin trajtim në vitin 2013, janë 23, dhe u ofrua një total prej 28392 shërbimeve.

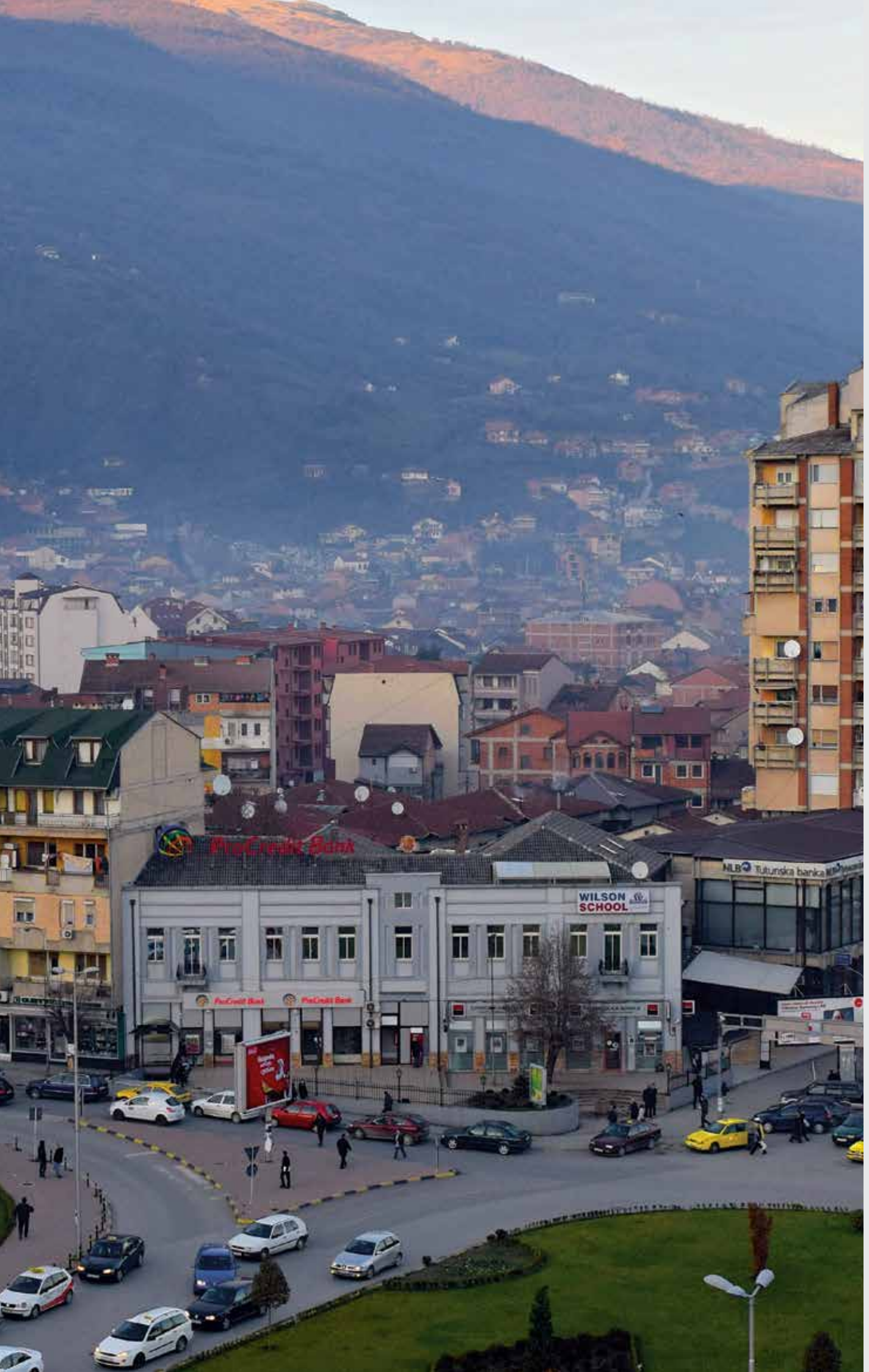
2014 ka filluar me 89 pacientë (80 meshkuj/9 femra) nga të cilat 64 janë nga Tetova. Gjatë vitit ka pranuar 33 njerëz të rinj në trajtim, dhe është ofruar një total prej 30,493 shërbimeve.

Në vitin 2015, programi ka filluar me 94 pacientë (81 meshkuj/13 femra). Nga këto 68 njerëz nga Tetova, e tjerët nga rajoni. Gjatë këtij viti, ka pranuar 42 pacientë të rinj në trajtimin me është dhënë një total prej 26661 shërbimeve.

Programi zhvillohet në bashkëpunim me Qendrën për varësi në Shkup, në kuadër të strategjisë kombëtare të drogës të vendit.

Institucionet dhe organizatat që kryejnë ose mund të kontribuojnë në parandalimin dhe trajtimin e HIV/SIDA në Tetovë

- Shoqata qytetare - Qendra për zhvillimin dhe promovimin e jetës publike në Tetovë është e vetmja organizatë në komunë e cila punon për parandalimin e HIV-it nëpërmjet zbatimit të një programi për të zvogëluar dëmin në mesin e përdoruesve të drogës, HIV në mesin e punëtorëve të seksit, këshillim vullnetar dhe konfidencial dhe testim për HIV, në terren në mesin e populates që vështirë takohet, arsimimin e të rinjve, ngritjen e vetëdijes për parandalimin e HIV-it përmes fushatave publike dhe ngjarjeve, komunitetet e avokimit për të promovuar të drejtat e njeriut në nivel lokal.
- ISHP "Qendra për Shëndetin Publik" - Tetovë kryen trajnime dhe leksione mbi HIV/SIDA dhe ka këshillime për AIDS ofron dhe testim të shpejtë për HIV/SIDA dhe ofron mbështetje psiko-sociale.
- Qendra për trajtim të varësisë nga droga. Në Tetovë një qendër për varësinë e drogës që menaxhohet nga Spitalin klinik ISHP - Tetovë, Departamenti i Psikiatrisë. Qendra ofron trajtim me terapi zëvendësuese me metadon, mbështetje psiko-sociale, arsim dhe kujdes individët la në trajtim. Me qendrën e tij të punës kontribuon në reduktimin e rrezikut të transmetimit të HIV/SIDA dhe infeksioneve të tjera seksualisht të transmetueshme dhe gjak.
- ISHP Spitali Klinik - Tetovë, departamenti infektiv - mundëson testimin për HIV, referimin e HIV rezultateve positive, konfirmim nga Klinika për sëmundje infektive; Diagnoza dhe trajtimi i infeksioneve të gjak-lindura të tilla si hepatiti B dhe C, si dhe diagnostikim dhe trajtimin e infeksioneve seksualisht të transmetueshme psh. gonorea, sifilis dhe të tjera
- ISHP "Klinika Universitare për sëmundje infektive dhe kushtet febrile" - Shkup është i vetmi institucion në Maqedoni për testimin, trajtimin dhe kujdesin për njerëzit që jetojnë me HIV/SIDA. Në kuadër të klinikës bëhet dhe këshillim për HIV. Klinika bashkëpunon me të gjitha institucionet qeveritare dhe organizatave të shoqërisë civile nga Tetova
- ISHP "Instituti i Shëndetit Publik" me anë të "programit për mbrojtje të popullatës në vend nga sindromi i imunodeficiencës - SIDA" mundëson ndihmë metodologjike në territorin e gjithë shtetit, e bën interpretimin e rekomandimeve të Organizatës Botërore të Shëndetësisë dhe epidemiologjike të specializuara dhe mbikqyrje në objektet shëndetësore.

Vizioni, Misioni dhe Vlerat

Vizioni

Tetovë, qytet që mban një prevalencë të ulët të infeksionit HIV

Misioni

Qasje e koordinuar dhe gjithëpërfshirëse për parandalimin e infeksionit HIV në mesin e popullatës lokale ushtrohet nëpërmjet aktiviteteve të synuara për komunitetet më të prekura nga HIV, ngritjen e vetëdijes publike, edukimin, zbulimin e hershëm, kujdesin dhe mbështetjen e njerëzve që jetojnë me HIV në komunën e Tetovës.

Vlerat

- Tetovë - Qyteti i Solidaritetit
- Tetova ndërton vlera universal
- Për Tetovë të shëndetshëme
- Së bashku për shëndet më të mire
- Shëndeti për të Gjithë
- Qasja e barabartë në shërbimet sociale dhe shëndetësore
- Qasja e hapur në shërbimet sociale dhe shëndetësore
- Veprim i ndërgjegjshëm
- Respektimi i dallimeve
- Përfshirja Sociale
- Liri
- Paqe
- Integrim
- Të drejtat dhe liritë e barabarta
- Dinjiteti i Njeriut

Fushatat dhe qëllimet strategjike

Fushata Strategjike 1: Ngritja e vetëdijes në mesin e banorëve lokalë në lidhje me HIV dhe rreziqet që lidhen me HIV

Qëllimi: Zhvillimi i nivelit të lartë të vetëdijes në komunitet në lidhje me HIV dhe sigurimin e ndjeshmë për ofruesit direkt dhe indirect të shërbimit për HIV

Fushat e praktikës 1: Përmirësimi i vetëdijes në mesin e përgjithshëm të jetesës të popullsisë ose që qëndrojnë në territorin e qytetit të Tetovës

- Organizim i fushatave publike për promovimin e vlerave që respektojnë dinjitetin dhe të drejtat e të gjithë njerëzve
- Fushata për stigmatizimin publik dhe diskriminimi ndaj njerëzve që janë më në rrezik për HIV

Fushat e praktikës 2: sensibilizimi i të punësuarve në institucionet që janë në kontakt me grupet/komunitetet më të prekura nga HIV (punonjësit e shëndetësisë, punonjësit socialë, edukatorë, policia)

- Organizimi i trajnimeve, punëtorive, edukim moshatar për sensibilizimin e punëtorëve social, shëndetësor, punëtorëve të arsimit dhe oficerëve të policisë për të punuar me ata që janë më në rrezik për HIV (PD, PS, MSM)
- Vizitat e ekspertëve, punëtori edukative për sensibilizimin e punonjësve shëndetësor dhe social në mënyrë për të eliminuar diskriminimin në bazë të statusit të HIV-pozitiv në institucionet shëndetësore dhe përkrahjes sociale
- Fushata, seminare, vendimmarrësit e arsimit për të mbështetur financiarisht programet për HIV sidomos në mesin e atyre që janë më në rrezik për HIV

Fushat e praktikës 3: Sensibilizimi i gazetarëve dhe redaktorët e gazetave

- Punëtori dhe fushata për sensibilizim për gazetarët dhe punëtorëve në mediat në mënyrë që të rrisë ndërgjegjësimin e publikut dhe për të krijuar një mjedis mbështetës në mesin e njerëzve më të rrezikuar nga HIV
- Përcjellja e trendeve globale të përfaqësimit medial të HIV-it

Fushata Strategjike 2: Parandalimi i HIV-it në mesin e grupeve/komunitetet më të prekura nga infektimi me HIV

Qëllimi: Ruajtja e një prevalencë të ulët të HIV-it në mesin e njerëzve më të rrezikuar nga HIV në Komunën e Tetovës.

Fushat e praktikës 1: parandalimin e HIV-it në mesin e PID

Aktivitetet kryesore:

- Shpërndarja e pajisjeve sterile injektuese, prezervativëve, lubrifikantë, materiale informuese në drop-in qendrat dhe në terren në mesin e njerëzve të cilët injektojnë droga;
- Përmirësimi i shëndetit, shërbimet psiko-sociale, juridike dhe të tjera mbështetëse për përdoruesit e drogës
- Mirëmbajtja dhe përmirësimi i programeve ekzistuese për trajtimin dhe rehabilitimin, terapi zëvendësimi
- Përmirësimi i qasjes në këshillim vullnetar dhe konfidencial dhe testimin e HIV-it për përdoruesit e drogës
- Prezantimi i programeve për reduktimin e dëmeve në mesin e personave të dënuar penalisht në burg - Tetovë

Fushat e praktikës 2: Parandalimi i HIV-it në mesin e punëtorëve të seksit

Aktivitetet kryesore:

- Aktivitetet në terren për shpërndarjen e prezervativëve, lubrifikantë, materiale informuese në mesin e punëtorëve të seksit dhe klientëve të tyre
- Përmirësimi i qasjes në KTV dhe në terren për HIV/IST në mesin e meshkujve, punëtorëve femra dhe transgjinorë të seksit dhe klientëve të tyre
- Sigurimi i shëndetit specifik gjinor, shërbime psiko-sociale, juridike dhe të tjera mbështetëse për punëtorët e seksit në qendrat ditore për mbështetjen e punëtorëve të seksit
- Përmirësimi i qasjes në shërbime për HIV/IST për fëmijët e përfshirë në industrinë e seksit, në bashkëpunim me Qendrën për punë sociale, në përputhje me legjislacionin në fuqi.

Fushat e praktikës 3: Parandalimin e HIV-it në mesin e meshkujve që bëjnë seks me meshkuj

Aktivitetet kryesore:

- Rritja e kapaciteteve të organizatave lokale për zbatimin e shërbimeve për MSM
- Shpërndarja e prezervativëve, lubrifikantë, materiale informuese në mesin e MSM
- Përmirësimi i qasjes në KTV dhe në terren dhe shërbimeve për MSM.
- Forcimi i komunitetit dhe kryerjen e aktiviteteve kolegjiale për të ndryshuar sjelljen në mesin e MSM në mënyrë që të kenë marrëdhënie të sigurta seksuale në lidhje me HIV.

Fushat e praktikës 4: Parandalimi i HIV-it në mesin e të rinjve të moshës 15 deri në 29 vjet

Aktivitetet kryesore:

- Zbatimi i arsimit formal dhe joformal të mocanikëve mbi shëndetin seksual dhe riprodhues duke organizuar trajnime, seminare, shtypjen dhe shpërndarjen e materialeve arsimore, prezervativëve dhe lubrifikantë
- Krijimi dhe zbatimi i fushatave promovuese dhe edukative për HIV duke përdorur internet mjete, teknologjive të reja dhe mediat sociale
- Përfshirja e prindërve në parandalimin e HIV-it nëpërmjet programeve arsimore në bashkëpunim me shkollat, këshillat e prindërve dhe institucioneve të tjera relevante
- Përmirësimi i njohurive dhe aftësive të mësuesve në shkollat fillore dhe të mesme duke organizuar trajnime dhe ndërtimin e partneriteteve midis të rinjve dhe mësuesve
- Promovimi dhe rritja e aksesit për këshillim vullnetar dhe testimin për HIV / IST në mesin e të rinjve
- Krijimi i një qasje miqësore për të rinjtë, ku do t'ju ofrohen kontrollime falas për IST, HIV testim, këshillime dhe edukime, shpërndarje e prezervativëve, kontraktivëve dhe materialeve informuese për të promovuar shëndetin seksual dhe riprodhues të të rinjve

Fushat e praktikës 5: Testimi vullnetar dhe këshillimi, si masë kryesore për parandalimin dhe trajtimin e HIV-it

Aktivitetet kryesore:

- Sigurimi i gjinisë dhe moshës së ndjeshme në shërbime VCT të arritshme për të gjithë në kuadër të Qendrës për Shëndet Publik - Tetovë
- Kryerja e trajnimeve për arsimim të vazhdueshëm të këshilltarëve për VCT
- Zbatimi i aktiviteteve promovuese për të rritur disponueshmërinë e MTL midis grupeve në rrezik të lartë për HIV
- Ngritjen e kapaciteteve për këshillim dhe testim për HIV dhe këshillim i iniciuar nga punëtorët shëndetësor në kujdesin shëndetësor primar dhe sekondar në komunën e Tetovës

Zona Strategjik 3: Bashkërendimi dhe bashkëpunimi

Qëllimi: Të sigurohet një përgjigje e koordinuar për të mbrojtur popullsinë nga HIV në Tetovë

Aktivitetet kryesore:

- 1. Krijimi i një komisioni vendor për HIV/SIDA në komunën e Tetovës, të menaxhuar nga koordinatori lokal për HIV
- 2. Themelimi i Trupit Koordinues për HIV/SIDA në Tetovë e cila do të mbikëqyrë dhe koordinojë aktivitetet dhe bashkëpunimin.

- 3. Përgatitja e rregullave të procedurës së komitetit lokal, mandatin dhe përgjegjësitë e koordinatorit lokal për HIV
- 4. Përgatitja e planit të veprimit të Trupit koordinues për aktivitetet e monitorimit dhe vlerësimit dhe parandalim të HIV që do të zhvillohet në Tetovë
- 5. Kryerja e takimeve koordinuese të rregullta të trupit koordinues, partnerët kyç, vendimmarrësit dhe aktorët tjerë

Planet e veprimit

Sigurimi i fondeve dhe partneriteteve strategjike

Komisioni Vendor për HIV, së bashku me koordinatorin local për HIV duhet të krijojë planin e vet të veprimit për të siguruar qëndrueshmëri dhe përkrahje financiare për veprimet nën strategjinë. Plani do të përfshijë iniciativat e mëposhtme dhe aktivitetet e Komisionit;

- Lobimi për fonde nga buxheti kombëtar për parandalimin e HIV-it në komunitet
- Përgjegjësi dhe inkurajim sociale të komunitetit të biznesit për të mbështetur aktivitetet e HIV parandalimit (konferenca të donatorëve, ngjarje humanitare dhe format e tjera të burimeve gjeneruese)
- Fillimi i partneritetit publik-privat për HIV
- Zhvillimi i sipërmarrjes sociale dhe ndërmarrjet shoqërore
- Përdorimi i fondeve të BE-së dhe fondacionet ndërkombëtare për burime të tilla
- Krijimi i partneriteteve dhe bashkëpunimit strategjik me organizatat në karakter kombëtar dhe ndërkombëtar

Monitorimi dhe vlerësimi

Monitorimi dhe vlerësimi janë mjete të nevojshme të komunës për planifikim, zbatimin dhe menaxhimin të mire të proceseve të zhvillimit në favor të popullatës. Ato duhet të lejojnë monitorimin e rregullt të aktiviteteve, duke i krahasuar rezultatet me objektivat e planifikuara, identifikimin e problemeve në zbatimin dhe të bëjnë rekomandime për tejkalimin e tyre. Gjithashtu ata duhet të lejojnë marrjen e të dhënave që lejojnë identifikimin e prioritetëve dhe vendime të rëndësishme për të ndërmarrë ndërhyrjet e duhura.

Koordinimin e trupit për HIV së bashku me Komisionin lokal për HIV në kuadër të komunës, si dhe koordinatorin lokal për HIV, përgjegjës për monitorimin e aktiviteteve të parashikuara në strategjinë lokale HIV, vlerësimin e saj dhe auditimit për të shqyrtuar rezultatet e arritura, duke bërë rekomandime për arritjen e objektivave të parashikuara dhe të marrin vendime strategjike për impementimin e strategjisë.

Komiteti HIV lokale kryetari i të cilit është koordinator lokal për HIV, do të vendosë rregullat e veta të procedurës e cila ofron shpeshësinë e takimeve, koordinimit dhe mënyrën e funksionimit të Komisionit, në bashkëpunim me trup koordinues për HIV Tetovë.

Monitorimi dhe vlerësimi është planifikuar të kryhet në disa nivele dhe në nivel të strategjisë, niveli i planeve të veprimit dhe nivelin e programeve individuale. Monitorimi është e aktivitet i vazhdueshëm, i rregullta dhe sistematik i monitorimit dhe zbatimit në përputhje me orarin dhe qëllimet.

Trupi Koordinativ për HIV ka një detyrim për të përgatitur një plan për monitorimin dhe vlerësimin në përputhje me planet e veprimit të strategjisë lokale për HIV.

Plani do të përfshijë:

- Treguesit kyç për monitorimin, dhe fusha të ngjashme strategjike të ndërhyrjes
- Mënyrën e mbledhjes dhe analizës së të dhënave nga organizatat që zbatojnë aktivitete
- Afatet kohore për zbatimin e planit të monitorimit.

Treguesit e monitorimit Program parashikojnë:

1. Numri i PID të përfshirë me reduktimin e dëmit
2. Numri i punëtorëve të seksit të përfshirë me aktivitetet parandaluese
3. Numri i MSM të përfshirë me aktivitetet parandaluese
4. Numri i të rinjve të përfshirë me edukime
5. Numri i personave të përfshirë nga MTL në testimin e parë dhe stacionar dhe këshillim për HIV
6. Numri i personave të të përfshirë me trajtim zëvendësues
7. Të burgosurit të përfshirë me arsimim, KTV dhe aktivitete për parandalimin në burgun e Tetovës
8. Numri i punëtorëve në shëndetësi, punonjësit socialë, edukative dhe policore të përfshirë me arsimim për ndjeshmëri për të punuar me HIV me komunitetet e marginalizuara

9. Numri i gazetarëve dhe punonjësve të mediave të përfshirë me trajnim për ndjeshmërinë për të punuar me HIV dhe komunitetet e marginalizuara

10. Numri i fushatave të kryera për të rritur ndërgjegjësimin e publikut për stigmatizimin e HIV dhe diskriminimit lidhur me HIV

1-9 treguesit do të maten si numri aktual të personave që përfshihen në periudhën raportuese. Treguesi i fundit për të matur numrin kumulativ të fushatave të tilla të kryera në vit. Të gjithë konsumatorët të cilët janë të numëruar, duhet të marrin një paketë bazë të shërbimeve në kuadër të programit. Çdo organizatë që zbaton aktivitete për parandalimin e HIV-it të mbështetura nga komuna dhe është e përfshirë në planin e veprimit të strategjisë, është i detyruar të paraqesë programin tremujor dhe raporte financiare pranë Komisionit vendor për HIV dhe/ose koordinator lokal HIV i cili më pas do të analizohet dhe të komunikohet si një raport të trupit Koordinues për HIV të cilit vendimet dhe rekomandimet e mëtejshme dhe t'ia paraqesë këshillit.

Vlerësimi është një vlerësim sistematik dhe objektiv i një programi të vazhdueshëm ose të kompletuar që duhet të ofrojë informacion të dobishëm në lidhje me ate nëse, si dhe çfarë përfitimi është arritur për popullatën, arsyet për sukseset apo dështimet dhe nëse dhe çfarë ndryshimesh janë të arritura. Vlerësimi jep informacion mbi planifikimin e mëtejshëm strategjik dhe marrjen e vendimeve. Trupi Koordinues do të kryejë një vlerësim afatmesëm dhe përfundimtar të strategjisë lokale për HIV apo vlerësimin e 2 dhe 5 vjet pas miratimit të saj. Vlerësimi do të kryhet nga ekspertë të jashtëm të pavarur të angazhuar nga komuna.

Koordinimin e trupit për HIV Tetovë në planin e saj të veprimit parashikon takime të rregullta koordinuese, komunikim të vazhdueshëm me Komisionin HIV lokal dhe koordinatorin lokal për HIV, si dhe bashkëpunimin dhe takime me përfaqësues të Komisionit Kombëtar për HIV në kuadër të Ministrisë së Shëndetësisë.

Literatura

1. Strategjia Kombëtare për HIV/SIDA të Republikës së Maqedonisë 2012-2016 http://arhiva.vlada.mk/registar/files/STRATEGIJA_HIV_2012-2016.pdf
2. Gazeta Zyrtare. 196/14. Program për të mbrojtur popullsinë nga HIV/SIDA në vend për vitin 2015. Në: Gazeta zyrtare nr. 196 viti LXX, dhjetor 26, 2014 f. 90-94. Shkup: Gazeta Zyrtare 2014.
3. Instituti i Shëndetit Publik të Republikës së Maqedonisë. 2014. Fakte mbi HIV/SIDA në vend për vitin 2014. Faqja zyrtare e Institutit të Shëndetit Publik të Republikës së Maqedonisë. Shkup: Instituti i Shëndetit Publik, 2014. <http://www.iph.mk/fakti-za-hiv-sida-vo-republika-makedonija-za-2014-godina/> (Qasur: 15/11/2015 vit).
4. Komuna e Tetovës. Faqja zyrtare e komunës së Tetovës. <http://www.tetovo.gov.mk> (vizitonit viti 2015/11/16)
5. CPH. 2015. Institucion shëndetësor publik "Qendra për faqen zyrtare publike Tetovës Shëndetësisë". Tetovë ISHP "Qendra për Shëndetin Publik" <http://www.cjzte.org.mk> (Qasur: 16/11/2015 vit)
6. Asociacioni qytetar LGBT United. Faqja zyrtare <http://www.lgbtunited.org> (vizit-uara: 2015/11/20 vit)
7. Qyteti i Tetovës. Strategjia lokale dhe Plani i Veprimit për parandalimin e problemeve me drogën dhe HIV/SIDA në mesin e të rinjve më të rrezikuar dhe qytetarëve të komunës së Tetovës. Tetovë 2015
8. Qyteti i Tetovës. Plani i veprimit për qëndrueshmërinë e HIV/SIDA, hepatit dhe tuberkulozi të cilat janë zbatuar në komunën e Tetovës për periudhën 1 janar 2014 - 31 dhjetor 2016 godina. Tetovo 2015

Bibliografia e botimeve latine

SWAN. 2009. Arrest the violence-Human rights abuses against sex workers in Central and Eastern Europe and Central Asia. A Community-Based Research Project of the Sex Workers' Rights Advocacy Network in Central and Eastern Europe and Central Asia. Budapest: Sex Workers' Rights Advocacy Network

http://swannet.org/files/swannet/File/Documents/Arrest_the_Violence_SWAN_Report_Nov2009_eng.pdf (Посетено: 5.2.2016 година).

WHO. 2016. Management of substance abuse. Psychoactive substances. Geneva: World Health Organization, 2016. http://www.who.int/substance_abuse/terminology/psychoactive_substances/en/ (Посетено: 5.2.2016 година).

WHO. 2015. HIV/AIDS: Fact Sheet N° 360. Geneva: World Health Organization, 2015. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs360/en/> (Посетено: 19.11.2015 година).

**ME
VENDIME
KYÇE
DERI NË
BASHKËSI TË
SHËNDETSHME**

Edhe vendimi yt është kyç

